

SPYDLE

EEN VERSLAVEND PUZZELBOEK
VOL HISTORISCHE
SPIONAGEMYSTERIES

Copyright tekst, puzzels en oplossingen © MMXXIV Any Puzzle Media, Ltd
Copyright beeld © MMXXIV The National Archives
Copyright © MMXXIV The National Archives en Dr. Gareth Moore

Eerst uitgegeven in het Engels in 2024 door Michael Joseph. Michael Joseph is onderdeel van Penguin Random House group, Londen, Verenigd Koninkrijk

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden gebruikt, veelvoudigd of openbaar worden gemaakt op welke manier dan ook, inclusief ten behoeve van het trainen van technologieën of systemen voor kunstmatige intelligentie, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever en de auteur. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is nadrukkelijk verboden (Artikel 4(3) Richtlijn (EU) 2019/790).

Oorspronkelijke titel: *Spydle*

Copyright © Nederlandse vertaling MMXXVI Uitgeverij MUS, Gouda

Vertaling: Heleen Kleiboer

Redactie: Irene Kunst

Correcties: Barbara Stuart en Margot Nelissen

Ontwerp omslag en binnenwerk: Uitgeverij MUS, Gouda

Zetwerk: zet-werk.nl, Tara Schollema

Druk- en bindwerk: Wilco, Amersfoort

ISBN 978 90 453 3045 7

NUR 370 Cadeau / 493 Puzzelboeken

BISAC GAM007000 GAMES & ACTIVITIES / Puzzles // GAM020000 GAMES & ACTIVITIES / Activity Books

THEMA WDK Puzzels en quizen / WZG Cadeauboeken

Uitgeverij MUS is een handelsnaam van BBNC uitgevers bv, Gouda

Uitgeverij MUS
Hoge Gouwe 93
2801 LD Gouda

www.uitgeverijmus.nl
redactie@uitgeverijmus.nl

@uitgeverijmus

SPYDLE

EEN VERSLAVEND PUZZELBOEK
VOL HISTORISCHE
SPIONAGEMYSTERIES

THE NATIONAL ARCHIVES
GARETH MOORE & LAURA JAYNE AYRES

GOUDA, MMXXVI

INHOUD

INLEIDING	6
1. HISTORISCHE INLICHTINGEN	8
Puzzels 1 T/M 20	
2. VERRAAD, COMLOTTEN EN REVOLUTIE	50
Puzzels 21 T/M 42	
3. DE EERSTE WERELDOORLOG	96
Puzzels 43 T/M 64	
4. SPIONNEN EN GEHEIMEN	142
Puzzels 65 T/M 85	
5. IN HET HOL VAN DE LEEUW	186
Puzzels 86 T/M 110	
6. CODES, GEHEIMSCRIFT EN GADGETS	238
Puzzels 111 T/M 134	
OPLOSSINGEN	289

INLEIDING

De woorden 'inlichtingendienst' en 'spionage' roepen bij veel van ons beelden op van de ondoorgrondelijke wereld van de Koude Oorlog, een tijd van complotten en samenzweringen, de wereld van James Bond in de boeken van Ian Fleming. Deze fictieve geheim agent van de Britse inlichtingendienst wordt bij zijn gewaagde avonturen geholpen door de gadgets van Q Branch, zoals het beroemde diplomatenkoffertje dat is uitgerust met een boobytrap. Dit ongelooflijke apparaat heeft echt bestaan. Het werd gebruikt tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het koffertje was zo afgesteld dat het zou exploderen, als het werd geopend. Fleming werkte zelf bij de inlichtingendienst van de Britse marine en was tijdens de Tweede Wereldoorlog betrokken bij Operation Goldeneye, een spionageoperatie in het Spanje van generaal Franco. Het is dus niet verwonderlijk dat zijn ervaringen in de oorlog hem inspiratie boden voor zijn boeken.

De verhalen in dit boek zijn ontleend aan de Britse *National Archives* en omvatten vijfhonderd jaar aan spionagegeschiedenis, van Hendrik VIII van Engeland tot aan de Koude Oorlog. Zo was er bijvoorbeeld het buskruitverraad in 1605, een complot waarbij een aanslag werd beraamd op het paleis van Westminster, die op het laatste moment werd verijdeld dankzij een waarschuwingsbrief. Het neutraliseren van bedreigende buitenlandse machten, het oppakken van verraders en het uitvechten van oorlogen zou allemaal niet mogelijk zijn geweest zonder de inzet van spionnen.

Wat deze verhalen aantonen, is dat de motieven en methoden van spionage verrassend tijdloos zijn. De wens om inzicht te krijgen in de capaciteiten van de tegenstander is terug te zien in de inlichtingen rondom de Spaanse Armada, gestuurd om het Engeland van Elizabeth I binnen te vallen in 1588, maar ook in de af luister praktijken bij militaire acties van de Sovjet-Unie in Oost-Duitsland in de jaren tachtig van de twintigste eeuw.

In 1568 schreef Maria I van Schotland (Maria Stuart) brieven in

codetaal toen ze betrokken was bij een complot om Elizabeth I van de troon te stoten. Honderden jaren later vormde het kraken van de Duitse Enigma-codes, die werden gebruikt om militaire berichten te coderen, een belangrijke bijdrage aan de overwinning van de geallieerden in de Tweede Wereldoorlog. In de Eerste Wereldoorlog werd dankbaar gebruik gemaakt van onzichtbare inkt, net als bij het buskruitverraad van 1605.

De geschiedenis van spionage is minstens zo bijzonder als de fictieve spionageverhalen en gaat al honderden jaren terug ...

1 HISTORISCHE INLICHTINGEN

Vroeger werd van heersers verwacht dat ze hun gedachten alleen deelden met de adviseurs die het dichtst bij ze stonden, want spionnen aan het hof hoorden er nu eenmaal bij in adellijke kringen. Zelfs als het alleen maar zou leiden tot roddels en geen politieke schandalen zou veroorzaken, moesten functionarissen van het koningshuis alle kennis over het welzijn van de koning(in) of van het rijk geheim houden. Koningen en koninginnen lieten hun spionnen meeluisteren met gesprekken vanaf allerlei verstopplekken. Brieven bevatten vaak ook geheimen, dus die werden veelvuldig onderschept.

Codetaal en geheimschrift werden gebruikt door heersers overal in het Europa van de zestiende eeuw. Koningen, koninginnen, ministers en ambassadeurs zetten vaak cryptologische diensten op en hadden geheimschrijvers in dienst om diplomatieke of militaire informatie te versleutelen. Maria I van Schotland had een speciale secretaris opdracht gegeven om haar geheime correspondentie met haar aanhangers te onderhouden, terwijl ze zelf gevangen zat in Engeland. De berichten waren echter niet zo goed versleuteld als ze had gehoopt.

Koningin Elizabeth had te maken met onophoudelijke bedreigingen door haar vijanden in Engeland en op het Europese vasteland. Antikatholieke wetten zorgden voor een angstcultuur. Katholieke missen waren verboden en iedereen die niet naar de diensten van de Anglicaanse Kerk kwam, kon rekenen op een boete of gevangenschap. Land werd ingenomen en het herbergen van katholieke priesters werd gezien als verraad. Sir Francis Walsingham, Elizabeths eerste minister en hoofd spionage, begon spionnen te rekruteren aan de universiteiten van Oxford en Cambridge en zette de eerste bekende spionageopleiding van Engeland op. De verbannen rooms-katholieke spion Antony Standen gaf informatie uit Europa door aan Walsingham. Dankzij zijn rapportage over de Spaanse Armada werd Antony een sleutelfiguur in de inlichtingendienst van

koningin Elizabeth. Na bijna veertig jaar ballingschap keerde hij terug naar Engeland, maar omdat hij loyaler was aan zijn religie dan aan zijn land, werd hij na zijn terugkeer opgesloten in de Tower of London.

Gedurende de periode waarin Elizabeth koningin was, werden verscheidene samenzweringen om haar van de troon te stoten ontdekt door de spionnen van Walsingham. Van 1571 tot 1586 leidde de ontdekking van een reeks complotten om Maria I van Schotland op de troon te krijgen tot een proces en uiteindelijk executie van Maria I en veel van haar dierbaren en bondgenoten.

In *The National Archives* zijn allerlei brieven van informanten en rapportages over ondervragingen te vinden.

1 | De zak vol geheimen

In de *Baga de Secretis* werden de verslagen van een aantal van de belangrijkste, meest sensationele rechtszaken van Engeland bewaard. Men begon hiermee aan het eind van de vijftiende eeuw, tijdens de regeerperiode van Edward IV.

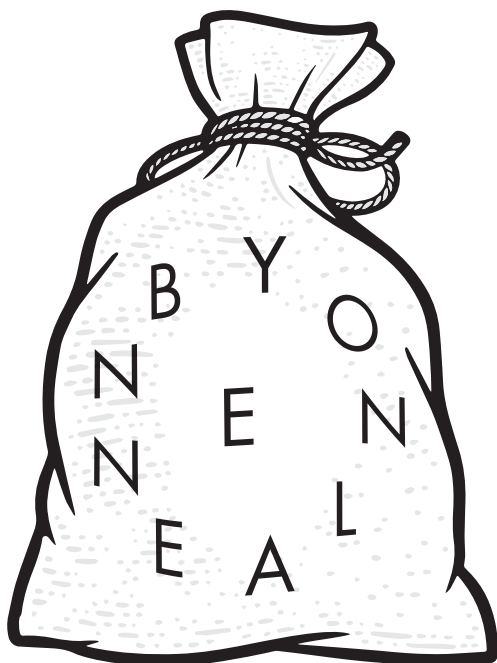
Deze zak met geheimen, die in de middeleeuwen een Latijns klinkende naam kreeg, is drie eeuwen lang in gebruik geweest, eerst in de gedaante van een buidel van ossenleer en later als vergrendelde kast. Er werden inlichtingen en bewijsmaterialen van prominente verraders in bewaard, verkregen door middel van spionage, zoals van de samenzweers van het buskruitverraad, de samenzweers die probeerden Maria I van Schotland op de troon te krijgen en de koningsmoordenaars die koning Karel I hebben laten veroordelen voor hoogverraad. De inhoud werd afgeschermd met meerdere sloten.

Illustratie van Karel I in de Coram rege-rollen, waarin de gerechtelijke procedures van het Engelse hooggerechtshof werden beschreven.

Spydle-uitdaging

Zoek de naam van het lid van de Engelse koninklijke familie, van wie de gerechtelijke documenten ooit in de *Baga de Secretis* bewaard werden. In de buidel hieronder staan de letters van de naam van deze betreuwenswaardige persoon, die gevormd kan worden door elke letter precies één keer te gebruiken. De voornaam betreft vier letters, de achternaam zes.

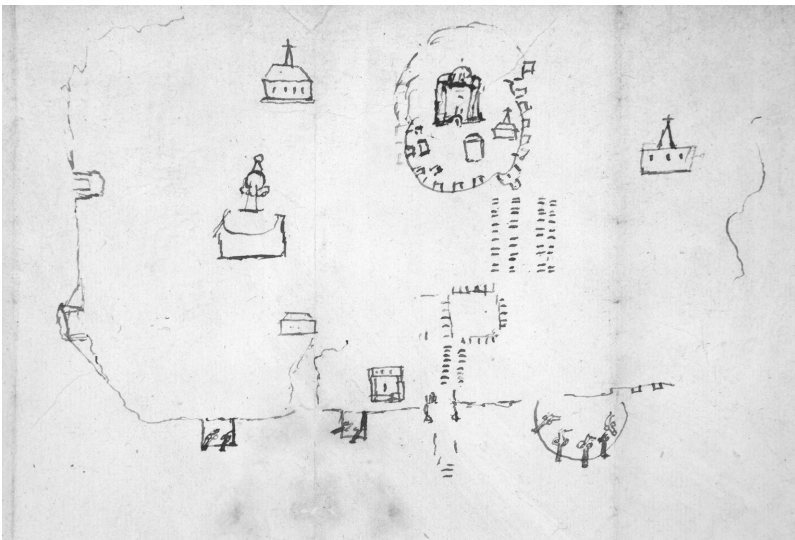

Extra uitdaging: Kijk nog eens naar de letters op de buidel. Hoeveel Nederlandse woorden kun je spellen met de letter in het midden en twee of meer van de andere letters? Geen van de letters mag vaker gebruikt worden dan hij in de buidel voorkomt. Doel: 20 woorden (goed); 25 woorden (uitstekend).

2 | Gefluister afgeluisterd

Het netwerk van vestingen rondom het Engelse gebied in Calais was een belangrijke buitenpost voor handel en het uitoefenen van politieke invloed door Engeland. Koning Hendrik VII was in slechte gezondheid en moest veel moeite doen om zijn macht te behouden, dus hij wilde weten of zijn belangrijkste functionarissen in de militaire kampen en de stad dachten dat het huis Tudor zijn positie zou kunnen behouden. In september van 1504 verborg John Flamank zich in opdracht van de koning in een kast in het huis van de schatbewaarder van Calais, om te ontdekken wat er besproken werd. Hij was getuige van een gesprek vol potentieel verraad, gevaarlijk eigenbelang, speculatie over de troonopvolging en toenemende spanning aan de top van een zwak regime.

De uitgebreide inlichtingen van Flamank werden snel naar de koning gestuurd. Het is een zeldzaam bewaard gebleven geval van politieke informatie die rondging binnen de overheid in Westminster in de late middeleeuwen en de vroegmoderne tijd.

Ruwe plattegrond van Calais uit de zestiende eeuw, waarop vestingwerk, geschutsbatterijen, poorten en kerken te zien zijn.

Spydle-uitdaging

Jij hebt van de Engelse koning de opdracht gekregen om de bezigheden van drie koninklijke spionnen in verschillende Europese steden te monitoren. Je probeert een beeld te krijgen van welke spion wat gehoord heeft over het koningshuis, en vanuit welke schuilplaats. Beredeneer waar elke spion welk gerucht heeft gehoord, zowel in welke stad als vanuit welke schuilplaats, en noteer je bevindingen in het schema.

- Het verhaal dat werd afgeluisterd vanuit een toilet werd niet verteld in Porto.
- Het gerucht dat de koningin overspelig is, is niet ontstaan in Sevilla en werd ook niet gehoord vanuit een kledingkast.
- Porto is niet de plek waar een spion verborgen zat in een voorraadkast.
- Het verhaal dat de nieuwe koning zwak is, was te horen vanaf een toilet.

		Gerucht			Schiuilplaats		
		Coup is waarschijnlijk			Koning is zwak		
		Koningin is overspelig			Toilet		
		Voorraadkast			Kledingkast		
Stad	Avignon						
	Porto						
	Sevilla						
	Toilet						
Schiuilplaats	Voorraadkast						
	Kledingkast						

Stad	Gerucht	Schiuilplaats

3 | Twist bij de Tudors

Op 1 november 1509 kreeg de achttienjarige koning Hendrik VIII van Engeland een open diplomatieke brief, geschreven in het Latijn. De afzender was zijn schoonvader, de veel ervarener koning Ferdinand van Aragon, die hem berispte voor het openbaren van zijn strategieën aangaande Frankrijk en Venetië. Aan het einde van die maand schreef Ferdinand een versleutelde brief aan zijn dochter, koningin Catharina, die optrad als zijn tijdelijke ambassadeur, om het belang van geheimhouding te onderstrepen.

Illustratie van Hendrik VIII in de Coram rege-rollen van het Engelse hooggerechtshof.

Spydle-uitdaging

Wat is de waarschuwing die Ferdinand naar zijn dochter stuurde? Deze staat hieronder in geheimschrift en het is aan jou om de boodschap te achterhalen.

**'gniduohmieheg is
roov ekjirgnaleb nekaz
leeitnesse sud fjirhcs
neella ni laatedoc'**

.....

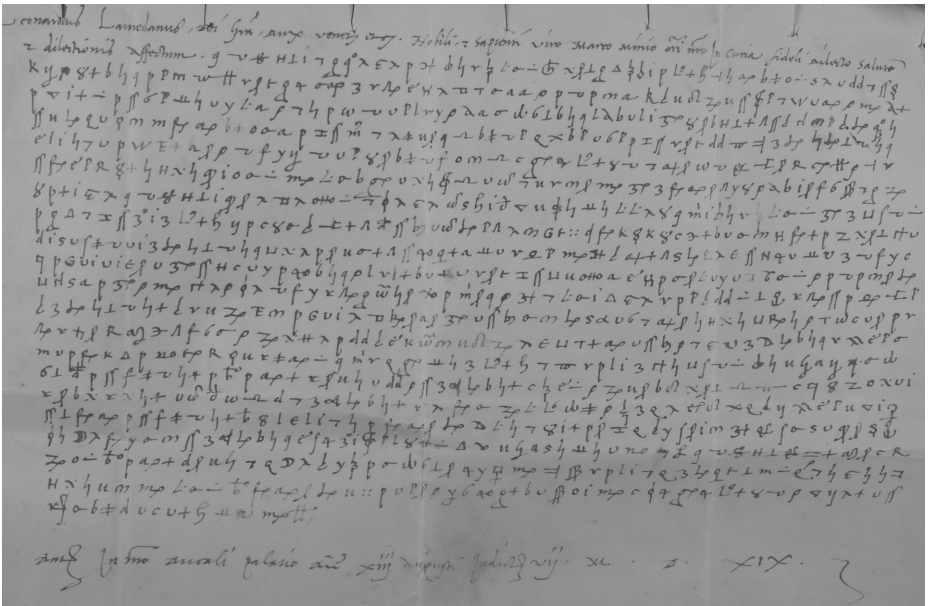

4 | Venetiaanse geheimen

Het onderscheppen, versleutelen en ontcijferen van correspondentie (en het verbergen daarvan) was alomtegenwoordig in de diplomatie van de renaissance.

Andrea Badoer, de ambassadeur van Venetië die van 1509-1515 in Engeland verbleef, onthulde dat hij wist dat zijn correspondentie geopend werd, waarschijnlijk door Thomas Wolsey, de koninklijke kapelaan en aalmoezenier van de koning (degene die verantwoordelijk was voor het verdelen van aalmoezen onder de armen).

Wolsey nam snel de diplomatie van Engeland over toen Hendrik VIII probeerde de oorlog met Frankrijk nieuw leven in te blazen. Wolseys uitstekende gevoel voor diplomatie en zijn sterke geheugen en manipulatieve talenten maakten hem uitermate geschikt als spion.

Venetiaanse correspondentie uit de vroege zestiende eeuw, in codetaal.